

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum concupiscentia sit infinita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

bonum: Et ex eo qd appetitus est malus tendens in uere bonu app-
prehensum ut malu. Et hec bene notabis contra Scot. & quoscunq
ponentes apprehensionem ut prauu quid ad appetitum, quasi
approximationem actiui ad passiuu, & appetitum ad cognitio-
nem, quasi solo ordine praeluppositionis consequi, quod longe
est a philosophia.

¶ Super quest. irrefi-
ma Aristoteli quar-
tium.

In articulo 4. titulo
aduerte, quod con-
cupiscentia esse infi-
nitam, potest intelli-
gi dupliciter, scilicet
obiectiue, & subie-
ctiue, seu ex parte
obiecti, & ex parte
actus. Ex parte qui-
dem actus esset infi-
nita uel intensiue,
uel secundum suceef-
sionem: & neutro mo-
do hic directe qua-
ritur, in communia
namque haec sunt na-
turalibus. Ex parte
autem obiecti infini-
ta esset, si haberet
obiectum infinitum,
uel secundum perfe-
ctionem, uel se-
cundum numerum,
uel secundum quan-
titaem continuam
manentem, uel suce-
ssiuam. Et in hoc
sensu hic queritur,
an concupiscentia sit
infinita.

Ad tertium dicendum, quod
in homine non solum est ratio
vniuersalis, qua pertinet ad partem
intellectiuam, sed etiam ratio par-
ticularis, qua pertinet ad partem
sensitiuam, ut in i. li. dictum est: *
& secundum hoc etiam concupi-
scentia, que est cum ratione, pot
ad appetitum sensitiuum pertine-
re: & propter hoc appetitus sensiti-
uus potest etiam a ratione uni-
uersali moueri, mediante imagi-
natione particulari.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Utrum concupiscentia sit infinita.*

Ad quartum sic proceditur.
Videtur, quod concupiscentia

in infinitum in obiecto concupiscibilis insinuat. Est in primis du-
plex causa, altera se tenens ex parte concupiscentis, altera ex
parte concupiti. Ex parte siquidem concupiscentis duplex af-
signata est causa concupiscendi, scilicet dispositio naturalis, & ra-
tionalis: & ex differentia inter naturam & rationem redditur ratio in
finitas concupiscentia rationalis: quia natura determinata est
ad certum: ratio uero non, sed in infinitum procedit. & sic ex
eo quod obiectum concupiscentia rationalis consonat rationi,
infiniteatem comparatur: sicut etiam ratio apprehendens infini-
tas diuitias, infinitum honorem, infinitum tempus &c. ut qua-
dam bona. Ex parte autem concupiti duplex assignatum est obie-
ctum, scilicet finis, & id quod est ad finem: & ex horum differen-
tia redditur ratio infiniteatis concupiscentia rationalis. Ex eo
enim quod id, quod est ad finem, commensuratum oportet esse fi-
ni, omne concupitum propter finem est finitum, ac per hoc, om-
ne naturaliter concupitum est finitum, quia propter naturam ut
finem. Ex eo autem quod finis sine mensura appetitur, & ratio
de eo quod secundum se est ad finem, facit finem, consequens
est ut rationalis concupiscentia sit quandoque infinita. Non est
autem utrobique idem infiniteatis modus, scilicet in honore in-
finito concupito, & in honore ut sine concupito. In primo
enim infiniteas est quasi pars rei appetite: in secundo uero est
modus, quo res appetita terminat appetitum. In primo nam-
que reputante aliquo fore sibi bonum, habere infiniteas diuitias,
concupiscit hoc totum. I. diuitias infiniteas. In secundo uero repu-
tante aliquo summum bonum in uoluptate, uel diuitiis &c. concu-
piscit talia ut finem, qd est concupiscere absque determinatioe
aliquis quantitas: & est talia absque mensura aliqua termina-
re appetitu. & haec infiniteas attenditur penes negationem termini
in obiecto: illa uero quasi penes positionem infiniteatis in eodem.
¶ Circa secundam rationem dubium occurrit: quia secundum illam
concupiscentia naturalis est infinita. probatur. Concupiscentia na-
turalis aut tendit in aliquid ut finem, aut non. si tendit in ali-
quid ut finem, ergo est infinita: quia finis infinite appetitur.
Si in nihil tendit ut finem, sequitur primo, quod est infinita:
quia omnis actus tendens ad aliquid sine fine, est infinitus. Se-

Aquitur secundum, quod nullum delectabile appetitur naturali
concupiscentia quia delectabile per se appetitur, ut patet in 10. Eth.
& finis rationem habet.

¶ Ad hoc dicitur, quod concupiscentia naturalis, & rationalis co-
ueniunt in hoc, quod utraque est passio animalis, & tendit in bo-
num secundum utra-
que rationem boni,
scilicet finis, & pro-
pter finem, seu per se
& per aliud, ut patet
in operibus anima-
lium. Hirundo enim
appetit apprehensam
paleam, ut bonum
utile ad nidum &c.
appetit uero appre-
sum delectabile in ci-
bo & generatione. p-
ter se. differunt au-
tem in hoc, quod illa
a natura dirigitur,
hec a ratione. Dire-
ctio autem appetitus
a natura manifeste
patet in appetitu na-
turali, in quo liquet
ad nullam rem esse in-
clinationem, nisi co-
mensuratum naturae.
Non enim materia
appetit formam, nisi
proportionatam sibi:
neque grauitas incli-
nat ad locum, nisi p-
portionatam sibi: nec
corpus animalis in-
clinatur in calidum
& frigidum, nisi pro-
portionatam sibi. un-
de obiectum appeti-
tus naturalis est com-
mensuratum, seu pro-
portionatum natu-
rae, & non est res se-
cundum se, nisi for-
te per accidens res a-
liqua per se sit pro-
portionata illi natu-
rae, ut esse deorsum per se commensuratur graui, ac per hoc ma-
gis & maxime appetitur. Concupiscentia autem naturalis no dif-
fert ab appetitu naturali quod ad obiectum, sed quod ad modum
naturaliter: siquidem & animaliter appetere cibum necessarium,
in modo differunt quia animaliter appetere, est appetere illum
apprehendendo per actum proprium, naturaliter uero est absq.
cognitione & proprio actu inclinationem habere in illum. Qua-
tenus igitur concupiscentia naturalis in obiectum tendit, appre-
hensum, in finem & per finem tendit: quatenus uero a natura di-
rigitur, finis ille modificatur commensuratione ad naturam, quod
est ordinari ad naturam ut ad finem non apprehensum, sed indi-
tum: & propterea repugnat obiecto concupiscentia naturalis ap-
peti ut finis simpliciter, sicut repugnat ei appeti absque commen-
suratione ad naturam. Concupiscentia autem rationalis, quia ad
obiectum apprehensum secundum se tendere permittitur, repu-
tante aliquo id sibi pro bono ex ipsa commensuratione obiecti
ad rationem, infiniteas modificatum sortitur effectum. Ex eo e-
nim quod in uoluptate consistit quis finem, uoluptas non com-
mensuratur illius rationi ut appetibile, nisi ut infinite appetibile,
ut patet. Est ergo differentia inter rationalis, & naturalis concu-
piscenciae obiectum, non quod alterius finis, alterius id quod est
ad finem, obiectum est, sed quod alterius, scilicet rationalis obie-
ctum & est finis, & habet totaliter rationem finis: alterius uero,
scilicet naturalis obiectum, est si finis, non tamen habet totaliter
rationem finis, tum quia habet rationem modificati ad naturam:
tum quia ordinatur ad aliud finem inditum. f. naturam. Ad obie-
ctionem ergo primam patet quid dicendum est formaliter tamen
dicito, quod concupiscentia naturalis tendit in aliquid duplici-
ter, scilicet ut apprehensum, & ut inditum, & concedito,
quod stando in apprehensum tendit in aliquid ut finem, sed non
ut totaliter exercentem rationem finis: quia tota latitudo suorum
obiectoru apprehensu subordinatur naturae ut fini: & propte-
rea no e infinita, sed terminata ad obiectu apprehensum terminu,
& finem, ut dictum est. Ad secundum uero dicitur eodem modo,
quod delectabile est secundum se formaliter obiectum, & fi-
nis naturalis concupiscentiae, modificatum tamen commensu-
ratione ad naturam. I 4 ratione

¶ 2 Præ. Concupiscentia est boni
conuenientis, cu procedat ex
amore: sed infinitum, cum sit p-
portionatum, non potest esse co-
ueniens: ergo concupiscentia no
potest esse infinita.

¶ 3 Præ. Infinita non est transire,
& sic in eis non est peruenire ad
ultimum: sed concupiscenti fit de-
lectatio per hoc, qd attingit ad ulti-
mum finem. ergo si concupiscen-
tia esset infinita, sequeretur qd nu-
quam fieret delectatio.

SED CONTRA est, quod Philo-
sophus dicit in i. politicorum *
quod infinito concupiscentia exi-
stente, homines infinita deside-
rant.

RESPON. Dicendum, quod
sicut dictum est, duplex est con-
cupiscentia, una naturalis, & alia
non naturalis. Naturalis quidem
concupiscentia non potest esse in-
finita in actu: est enim eius quod
natura requirit: natura uero sem-
per intendit in aliquid finitum &
certum: vñ nunquam ho concupi-
scit infinitum cibum, uel infi-

nitum, ut esse deorsum per se commensuratur graui, ac per hoc ma-
gis & maxime appetitur. Concupiscentia autem naturalis no dif-
fert ab appetitu naturali quod ad obiectum, sed quod ad modum
naturaliter: siquidem & animaliter appetere cibum necessarium,
in modo differunt quia animaliter appetere, est appetere illum
apprehendendo per actum proprium, naturaliter uero est absq.
cognitione & proprio actu inclinationem habere in illum. Qua-
tenus igitur concupiscentia naturalis in obiectum tendit, appre-
hensum, in finem & per finem tendit: quatenus uero a natura di-
rigitur, finis ille modificatur commensuratione ad naturam, quod
est ordinari ad naturam ut ad finem non apprehensum, sed indi-
tum: & propterea repugnat obiecto concupiscentia naturalis ap-
peti ut finis simpliciter, sicut repugnat ei appeti absque commen-
suratione ad naturam. Concupiscentia autem rationalis, quia ad
obiectum apprehensum secundum se tendere permittitur, repu-
tante aliquo id sibi pro bono ex ipsa commensuratione obiecti
ad rationem, infiniteas modificatum sortitur effectum. Ex eo e-
nim quod in uoluptate consistit quis finem, uoluptas non com-
mensuratur illius rationi ut appetibile, nisi ut infinite appetibile,
ut patet. Est ergo differentia inter rationalis, & naturalis concu-
piscenciae obiectum, non quod alterius finis, alterius id quod est
ad finem, obiectum est, sed quod alterius, scilicet rationalis obie-
ctum & est finis, & habet totaliter rationem finis: alterius uero,
scilicet naturalis obiectum, est si finis, non tamen habet totaliter
rationem finis, tum quia habet rationem modificati ad naturam:
tum quia ordinatur ad aliud finem inditum. f. naturam. Ad obie-
ctionem ergo primam patet quid dicendum est formaliter tamen
dicito, quod concupiscentia naturalis tendit in aliquid duplici-
ter, scilicet ut apprehensum, & ut inditum, & concedito,
quod stando in apprehensum tendit in aliquid ut finem, sed non
ut totaliter exercentem rationem finis: quia tota latitudo suorum
obiectoru apprehensu subordinatur naturae ut fini: & propte-
rea no e infinita, sed terminata ad obiectu apprehensum terminu,
& finem, ut dictum est. Ad secundum uero dicitur eodem modo,
quod delectabile est secundum se formaliter obiectum, & fi-
nis naturalis concupiscentiae, modificatum tamen commensu-

ratione ad naturam. I 4 ratione

tex. 8. to. 3.

e. 6. post m.
dium to. 5.

art. p. 2. c. d.

Super quod in q. 1. prima articuli primam.

De delectatione secundum se, in octo articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de delectatione, & trinitia.

Circa delectationem uero consideranda sunt quatuor. Primo, de ipsa delectatione secundum se. Secundo, de causis delectationis. Tertio, de effectibus eius. Quarto, de bonitate, & malitia ipsius.

CIRCA primum quaruntur octo.

Primo, Vtrum delectatio sit passio.

Secundo, Vtrum sit in tempore.

Tertio, Vtrum differat a gaudio.

Quarto, Vtrum sit in appetitu intellectiuo.

Quinto, De comparatione delectationum superioris appetitus, ad delectationem inferioris.

Sexto, De comparatione delectationu sensitiuorum adinuicem.

Septimo, Vtrum sit aliqua delectatio non naturalis.

Octauo, Vtrum delectatio possit esse contraria delectationi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum delectatio sit passio.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod delectatio non sit passio. Dama. n. in 2. li. distinguit operationem a passione, dicens, quod operatio est motus, qui est secundum naturam: passio uero est motus contra naturam: sed delectatio est operatio, ut Philosophus dicit in 7. & 10. Ethico. Ergo delectatio non est passio.

2. Præter. Passio est motus, ut dicitur in 3. Physi. sed delectatio non consistit in moueri, sed in motum esse, causatur. n. delectatio ex bono iam adepto. ergo delectatio non est passio.

3. Præter. Delectatio consistit in quadam perfectione delectati, perficit enim operationem, ut dicitur in 10. Ethi. sed perfici, non est passio, uel alterari, ut dicitur in 7. Physi. & in 2. de Anima. ergo delectatio non est passio.

SED CONTRA est, quod Augustinus in 10. & 14. de ciuitate Dei, ponit delectationem, siue gaudium, uel letitiam inter alias passiones animæ.

RESPON. Dicendum, quod motus appetitus sensitiui proprie passio nominatur, sicut supra dictum est. Affectio autem quæcumque ex apprehensione sensitiua procedens, est motus appetitus sensitiui: hoc autem necesse

ratione ad naturam: & subordinatum finis in dicitur, qui est natura: propter quod concupiscentia naturalis ipsius delectabilis facta est. Rationalis autem concupiscentia delectabilis infatiabilis est, ut patet in personis deditis ueneris.

Circa responsum ad primum in eodem articulo aduerte, quod illa uerba literæ, prout concupiscitur semel in actu, replicanda sunt super secundo membro, ita quod sensus est, quod concupiscitur semel in actu, est finitum: uel quia est finitum secundum rem, uel quia est finitum, secundum apprehensionem. Potest enim concupisci semel in actu tam finitum quam infinitum secundum rem, ut patet in concupiscente simul infinitam pecuniam. Apponit autem has duas conditiones, scilicet unitatis, & actus alitatis: quia plurimum concupiscentiarum nihil prohibet infinitum concupiscibile esse obiectum, & similiter concupitum in potentia potest infiniti rationem, sed semel & in actu concupitum non nisi finitum uel finitum est. Apposuit autem uerba illa inter primum & secundum membrum in litera, cum tamen utriusque membro præposita clariorem effectens sensum prædictum, ut merita ipsi finiti secundum rem a finito secundum rationem discerneret. Finitum enim secundum rem ex parte sui habet, quod semel in actu concupiscitur. Infinitum autem non ex parte sui, sed rationis apprehendentis ut finitum habet, ut semel in actu concupiscatur.

ad. 3.

ad. 6. post medium to. 5.

ad. 1. Pol. c. 8. tom. 5.

ad. 1. simul.

ad. 6. 10. 2.

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio quodammodo est uirtutis infinita, in quantum potest in infinitum aliquid considerare, ut apparet in additione numerorum & linearum, unde infinitum aliquo modo sumptum, est proportionatum rationi. Nam uniuersale quod ratio apprehendit, est quodammodo infinitum, in quantum in potentia continet infinita singularia.

AD TERTIUM dicendum, quod ad hoc, quod aliquis delectetur, non requiritur quod omnia consequatur, quæ concupiscit: sed in quolibet concupito, quod consequitur, delectatur.

nitum potum. Sed sicut in natura contingit esse infinitum in potentia per successione: ita huiusmodi concupiscentiam contingit infinitam esse per successione, ut post adeptum cibum iterum alia uice desideret cibum, uel quodcumque aliud, quod natura requirit: quia huiusmodi corporalia bona cum adueniunt, non perpetuo manent, sed deficiunt. Unde dixit Dominus Samaritanæ, lo. 4. Qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum: sed concupiscentia non naturalis omnino est infinita: sequitur enim rationem, ut dictum est: rationi autem competit in infinitum procedere, unde qui concupiscit diuitias, potest eas concupiscere non ad aliquem certum terminum, sed simpliciter se diuitem esse, quantumcumque potest. Potest & alia ratio assignari secundum Philosophum in 1. Politic. quare quædam concupiscentia sit finita, & quædam infinita. Semper enim concupiscentia finis, est infinita: finis enim per se concupiscitur, ut sanitas: unde maior sanitas magis concupiscitur, & sic in infinitum: sicut si album per se disgregat magis album, magis disgregat. Concupiscentia uero eius quod est ad finem, non est infinita, si secundum illam mensuram appetit, quæ conuenit fini. Unde qui finem ponit in diuitiis, habent concupiscentiam diuitiarum in infinitum, qui autem diuitias appetunt propter necessitatem uitæ, concupiscunt diuitias finitas sufficientes ad necessitatem uitæ, ut Philosophus dicit ibidem. Et eadem est ratio de concupiscentia quarumcumque aliarum rerum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omne quod concupiscitur, accipitur ut quoddam finitum, uel quia est finitum secundum rem, prout concupiscitur semel in actu: uel quia est finitum, secundum quod cadit sub apprehensione. Non enim potest sub ratione infiniti apprehendi, quia infinitum est, cuius quantitatem accipientibus, semper est aliquid extra sumere, ut dicitur in 3. Physic. *

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio quodammodo est uirtutis infinita, in quantum potest in infinitum aliquid considerare, ut apparet in additione numerorum & linearum, unde infinitum aliquo modo sumptum, est proportionatum rationi. Nam uniuersale quod ratio apprehendit, est quodammodo infinitum, in quantum in potentia continet infinita singularia.

AD TERTIUM dicendum, quod ad hoc, quod aliquis delectetur, non requiritur quod omnia consequatur, quæ concupiscit: sed in quolibet concupito, quod consequitur, delectatur.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod delectatio non sit passio. Dama. n. in 2. li. distinguit operationem a passione, dicens, quod operatio est motus, qui est secundum naturam: passio uero est motus contra naturam: sed delectatio est operatio, ut Philosophus dicit in 7. & 10. Ethico. Ergo delectatio non est passio.

2. Præter. Passio est motus, ut dicitur in 3. Physi. sed delectatio non consistit in moueri, sed in motum esse, causatur. n. delectatio ex bono iam adepto. ergo delectatio non est passio.

3. Præter. Delectatio consistit in quadam perfectione delectati, perficit enim operationem, ut dicitur in 10. Ethi. sed perfici, non est passio, uel alterari, ut dicitur in 7. Physi. & in 2. de Anima. ergo delectatio non est passio.

SED CONTRA est, quod Augustinus in 10. & 14. de ciuitate Dei, ponit delectationem, siue gaudium, uel letitiam inter alias passiones animæ.

RESPON. Dicendum, quod motus appetitus sensitiui proprie passio nominatur, sicut supra dictum est. Affectio autem quæcumque ex apprehensione sensitiua procedens, est motus appetitus sensitiui: hoc autem necesse

In 7. artic. q. 31. col. lige requisita ad delectationem, & uide quadoque exigi subiectum, obiectum, & tres actus, scilicet coniunctiones eorum quæ diuersimode fit (ut inferius patet) quæ significat ly, constitutio cognitionis tam obiecti, quæ coniunctionis: & hanc significat ly, sensibilibus, & immutationis appetitus, quæ est formalis delectatio: & hanc significat ly, motus animi: obiectum exigit connaturalitatem, quam significat ly, naturam existentem: coniunctio uero exigit similitudinem, quam significat ly, tota simul. Et sic diffinitio adunat omnia, quæ inferius singillatim discutenda sunt.

In secundo uero nota, quod illa uerba, Si bonum adeptum sit omnino intrasmutabile, delectatio nec per se nec per accidens erit in tempore, intelligitur de bono adepto ut adepto: ita quod non solum ipsum secundum se, sed ut adeptum sit omnino intrasmutabile, quare erit bonum beatus in patria.

In tertio autem aduerte, quod illa uerba in calce uerba articuli, scilicet, quod illis nominibus, scilicet, letitia, exultatione, & iocunditate non uimur, nisi in naturis rationalibus: intelligenda sunt secundum proprietatem, quod scilicet non utimur eis proprie, nisi in rationalibus. Dico autem hoc propter exultationem, quæ etiam pecoribus attribuitur, ut Augustinus dicit in epistola ad Dardanum, & in Psalm. Montes exultauerunt uarietates, & colles sicut agni ouium.

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super